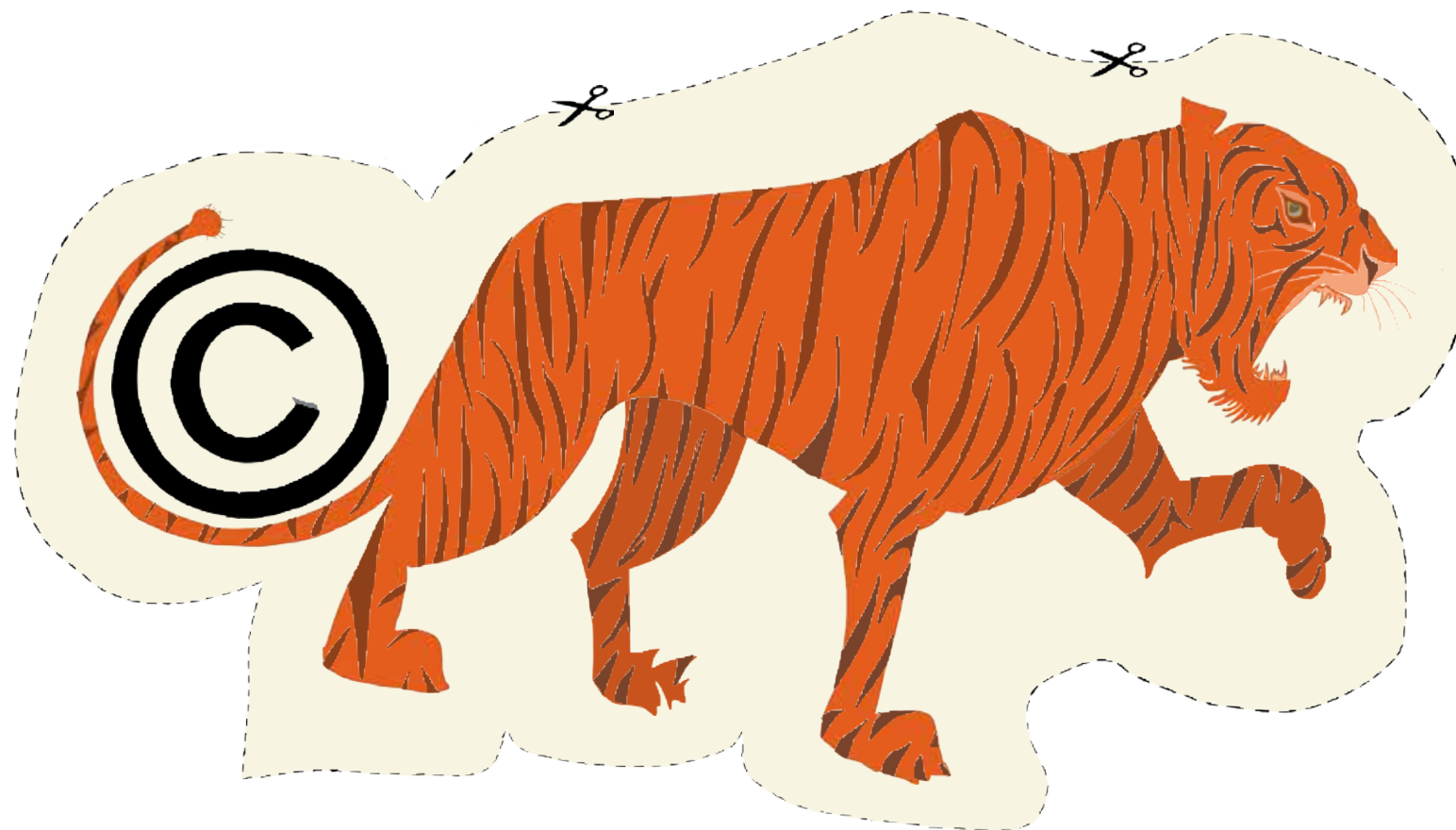

Papier of tanden – het auteursrecht

Bij het ter perse gaan van deze *Muziekwereld* wordt met spanning uitgekeken naar de consultatie van een nieuw wetsvoorstel Auteurscontractenrecht. Na een evaluatie, waaruit bleek dat de huidige (oorspronkelijke) wet voor auteurs en artiesten nog weinig verschil maakte, zal onder het nieuwe kabinet een belangrijke stap genomen worden naar de toekomst. Blijft regelgeving en beleid een papieren tijger of krijgt het tanden.

tekst: Erwin Angad-Gaur illustratie: Robert Swart

Het beeld van het auteursrecht wordt in de algemene beeldvorming gedomineerd door het Collectief Beheer. Dat is goeddeels ten onrechte, omdat hoe groot en in het oog springend CBO's (collectief beheersorganisaties, zoals Buma, Stemra, Sena en NORMA) ook zijn, het auteursrecht vele malen groter en veelomvatter is dan enkel het collectief geïncasseerde auteurs- en naburig recht. Het auteursrecht is de basis voor vrijwel alle individuele opdracht- en exploitatiecontracten tussen producenten, omroepen, kranten, uitgevers en platenmaatschappijen enerzijds en auteurs en artiesten anderzijds. Volgens cijfers van het ministerie van Economische Zaken uit 2014 zijn de 'auteursrechtrelevante sectoren' goed voor 6 procent van het Nederlandse bruto binnenlands product (bbp) en 7,4 procent van de totale werkgelegenheid. Alleen de daadwerkelijke makers van auteursrechtelijk beschermde werken lijken daar vaak nauwelijks van mee te profiteren. Omdat hun onderhandelingspositie structureel zwak te noemen is.

Niet anders dan in de rest van de culturele sector zou men kunnen zeggen: betaling bij optredens in de media, de gages op festivals en gesubsidieerde podia. De basis is hetzelfde probleem: artiesten en auteurs vormen de sluitpost van de begroting, in een verder bloeiende economische sector. En zij hebben (individueel) meestal onvoldoende

onderhandelingsmacht ten opzichte van grote organisatoren, instituten, omroepen of producenten om daar zelf verschil in te maken.

Auteurscontractenrecht

Het belangrijkste resultaat van de periode waarin relatief veel beleidsmatige en politieke aandacht voor het recht bestond, was dan ook het Auteurscontractenrecht. Ruim zes jaar geleden, op 1 juli 2015, werden, na jarenlange lobby door onder meer Ntb en het toenmalige FNV KIEM, nieuwe wettelijke regels ingevoerd (vele jaren later dan in de landen om ons heen): een wettelijke bescherming van auteurs en artiesten tegen wurgcontracten en onredelijke contractvoorwaarden. De bedoeling was makers niet langer aan het kortste eind te laten trekken, hen de ruimte te geven om te kunnen onderhandelen over goede voorwaarden en billijke vergoedingen. Maar vooralsnog zijn de effecten van de nieuwe wetgeving beperkt. Deze wetgeving is inmiddels geëvalueerd. Een evaluatie waarin bevestigd werd wat wij al wisten: de versterking van individuele rechten heeft weinig tot geen resultaat gehad. Grotendeels omdat wie zijn individuele recht wil halen moet vrezen voor zijn carrière: niemand wil als 'moeilijk' te boek staan en terzijde worden geschoven.

De oplossing ligt dan ook in collectieve oplossingen en niet in louter

extra individuele rechten. In Duitsland werd inmiddels, bij de implementatie van de nieuwe Digital Single Market Richtlijn, een aanvullende collectief te incasseren vergoeding voor online gebruik geïntroduceerd – voor gebruik van beschermd werk op de internetplatforms (Facebook, YouTube etc) die dankzij de richtlijn niet langer achter de individuele consument zullen kunnen schuilen. Zoals ook voor exploitatie via bijvoorbeeld Spotify een dergelijke oplossing, in ieder geval voor sessiemusici, die nu niets van de opbrengsten ontvangen, een daadwerkelijk verschil zou kunnen maken.

CBO

Dat via collectief beheer (via CBO's) maar een beperkt percentage van de economische transacties verloopt, neemt dan ook niet weg dat CBO's juist in de komende jaren een centrale rol zouden kunnen spelen in de oplossing van het telkens geconstateerde, maar nog altijd niet opgeloste marktfaal in de culturele sector. Een andere belangrijke oplossing ligt in het vergroten van de rol van de vakbond en van beroepsorganisaties, door collectief onderhandelen mogelijk te maken en de sterkste marktpartij (die op zich weinig belang heeft bij collectieve afspraken) te dwingen aan tafel te komen om minimum afspraken te maken.

Onder Rutte III kondigde de regering aan naar aanleiding van het evaluatierapport Auteurscontractenrecht met aanscherping van wetgeving te zullen komen en daarnaast 'flankerend beleid' te ontwikkelen. Een voorbeeld van het laatste is bijvoorbeeld de verplichting voor door de overheid gefinancierde organisaties om zich aan bepaalde normen te houden. Tot nog toe bleven die normen vaag, zowel als het om het auteursrecht gaat, als wanneer het gaat om gages of honoraria. 'Fair practice' is in menig cultuurdebat een verplichte term geworden, maar de daadwerkelijke invulling, verschillend per sector, blijft achter. Onder de nieuwe regering en in de nieuwe Tweede Kamer zal voor de komende jaren besloten moeten worden of 'fair practice' ook in het auteursrecht een papieren tijger blijft, of dat regelgeving met werkelijke tanden, werkelijk verschil zal maken.

Het aankomende eerste voorstel voor het wetsvoorstel Auteurscontractenrecht zal veel duidelijk maken. Samen met de andere beroepsorganisaties voor (foto)journalisten, musici, acteurs, scenaristen, schrijvers, ondertitelaars, regisseurs en vele andere beroepsgroepen (samenwerkend binnen lobbyorganisatie Platform Makers) zullen we het komende jaar extra aandacht geven aan deze lobby, waarbij wij ook, waar nodig, de hulp van onze leden in zullen roepen. Houd onze berichtgeving, online en in *Muziekwereld*, in de gaten!